

Kako pravilno zapisati imena gora?

Pogovor z dr. Milanom Orožen Adamičem

Pogovor vodil Andrej Stritar
Fotografija: Jaka Adamič

Pogovor z dr. Milanom Orožen Adamičem, predsednikom Komisije Vlade Republike Slovenije za standardizacijo zemljepisnih imen

Na straneh naše revije pogosto pride do razprav o pravilnosti pisanja zemljepisnih imen, predvsem seveda imen gora. Pred kratkim smo spet naleteli na »kost« Mangart – Mangrt, večina nas gotovo pozna problem Prisank – Prisojnik, bolj zagnani pa si belimo lase tudi s Štégovnikom – Stegovnikom, Grohatom – Grohotom, Kalškim Grébenom – Kalškim grebenom. Posebne vrste težava je zapisati, da prihajamo s planine v Bohinju, ob kateri stoji koč: »... prihajam s Planine pri Jezeru«, »... prihajam s planine Pri Jezeru«, »... prihajam s Planine pri jezeru« in tako dalje, prav vsako kombinacijo velikih začetnic bi se dalo opravičiti. Kako torej razvozlati take težave? Kdo naj bo končni razsodnik?

Javnosti je vse premalo znano, da je za rešitev poskrbela kar naša vlada. Leta 1986 je prvič imenovala Komisijo za standardizacijo zemljepisnih imen, ki z nekaj prekinitvami deluje še danes. Program dela in financiranje komisije pripravi Geodetska uprava in ga sprejme Vlada Republike Slovenije. Strokovne, organizacijske in administrativne naloge pa opravlja Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in

Milan Orožen Adamič

umetnosti. V komisiji sodelujejo geografi, jezikoslovci, zgodovinarji, geodeti in kartografi ter predstavniki nekaterih ministrstev. Podrobnosti o njeni sestavi in njen poslovnik si lahko ogledate na spletni strani <http://www.sigov.si/kszi/index.htm>. Danes šteje 16 članov, njen predsednik pa je dr. Milan Orožen Adamič, geograf, višji znanstveni sodelavec Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU. Prijazno se je odzval na našo pobudo, da z intervjujem predstavi delo svoje komisije. Že na začetku sva se dogovorila, da naj bi tokrat predvsem predstavila njeno delo, podrobnosti posameznih jezikovnih problemov pa bi pustila za kdaj drugič. Kot pa lahko preberete, le niso mogla mimo nekaj konkretnih komentarjev.

Gospod Orožen Adamič, vas smem na začetku vprašati, če kaj zahajate v gore?

Seveda. Povezavo s planinsko organizacijo imam celo v krvi. Moj prednik je bil namreč Fran Orožen, ki je naredil prvi šolski atlas in je bil tudi prvi predsednik Slovenskega planinskega društva. Več desetletij sodelujem pri merjenjih in opazovanjih Triglavskega ledenika in Ledenika pod Skuto.

Na vaši mizi vidim najnovejšo številko Planinskega vestnika. Ali ga redno spremljate in sledite tudi občasnim razpravam o imenih gora?

Spremljam, tudi vem za vašo zadnjo polemiko o pravilnem zapisu imena Mangart. Naj kar takoj na začetku povem, da je o tem imenu komisija odločala že pred več kot desetimi leti. Korenina imena prihaja od imena svetnika Magharta, različica Mangrt je bolj narečnega pomena, zato smo za knjižno rabo priporočili naziv Mangart. Mangrt tudi slovnico ne ustreza najboljše slovenskim pravilom.

Nam lahko strnjeno opišete, kakšna je osnovna naloga vaše komisije in kaj prazprav počnete?

Naša komisija deluje v skladu s priporočili Združenih narodov, ki vsaki državi nalagajo, da standardizira geografska imena in jih uskladi tudi s preostalim svetom. Tako smo se najprej lotili imen naselij, temu je sledila ureditev naših tako imenovanih eksonimov, to je imen zemljepisnih pojmov, ki se nahajajo v tujini, imamo pa zanje slovenska imena (recimo Dunaj, Benetke, Videm ipd.). V tem sklopu smo določili tudi slovenska imena vseh držav na svetu (seznam je objavljen na straneh Geodetske uprave Republike Slovenije <http://www.sigov.si/gu/gu.html>).

Naslednja pomembna naloga, ki smo se je morali lotiti takoj po naši »ponovni« ustanovitvi (komisija je bila po osamosvojitvi ponovno ustanovljena leta 1995), je bila uskladitev krajevnih imen. Podatke smo zbirali predvsem iz različnih zemljevidov. Tako smo, recimo, ugotovili, da imamo v

Sloveniji sedem Brezovic. To pa seveda lahko prispeva k težavam v vsakodnevnem življenju. Smiselno je, da ima vsak kraj svoje ime, ki se nikjer v naši državi ne ponovi. Tako smo skušali take primere dopolniti, recimo z »Brezovica pri Ljubljani«.

Omenim pa naj, da nimamo nikakršne zakonodajne moči, mi ne moremo enostavno določiti nekega imena. Po naši zakonodaji so krajevna imena v pristojnosti občin. Mi lahko samo nekaj priporočimo. Zato je naše delo bolj dolgotrajno, saj moramo z utemeljenim prepričevanjem doseči sprejem dobrih rešitev. Že vrsto let se ukvarjamo s pregledovanjem zemljepisnih imen na zemljevidih merila 1:25.000.

Vsa imena, o katerih razpravljamo in se o njih odločamo, shranjujemo v bazo podatkov (Register zemljepisnih imen), ki ima sedaj okoli 200.000 zapisov. Vsako ime ima vrsto spremljajočih podatkov, kot so vir, morebitni predniki, torej njegova etimološka zgodovina, zemljevid, na katerem nastopa, celo velikost črk na zemljevidu in postavitev napisa.

Priznati moram, da se naša komisija še ni sistematično lotila pregleda gorskih zemljepisnih imen. Pa ne zato, ker tega ne bi hoteli, temveč predvsem zato, ker še niso prišla na vrsto. Občasno pa smo se že lotili posameznih primerov. Sedaj se počasi z imen naselij »širimo« na imena vodotokov. Tako smo, recimo, pred kratkim razčistili, da je bolje uporabljati ime Poljanska Sora kot Poljanščica, čeprav tudi to ime seveda ni prepovedano. Naj povem kot zanimivost, da pa taisto reko v njenem zgornjem toku narečno imenujejo tudi Sovra. Vendar je naše vodilo, da narečna raba ne sme prevladati pred knjižno.

Kako pa delujete, kdo določa, o čem se boste odločali, in kako pogosto se sestajate?

Odgovarjamo prazprav na vsako pobudo. Kdor koli nam piše, mu odgovorimo. Resda se odgovor včasih zavleče, toda načeloma z veseljem odgovorimo vsakomur. Tudi s Planinske zveze smo že dobivali

vprašanja in nanje odgovarjali. Tako nam urnik našega dela pravzaprav narekujejo drugi. Sestajamo pa se od šest- do desetkrat na leto. (Ob tem mi je g. Orožen Adamič pokazal debele knjige zapisnikov njihovega dela).

V javnosti ste zelo malo znani. Sam že celo desetletje objavljam gorske vodnike, pri vsakem smo se mučili z zapisi kočljivih imen, pa sem o obstoju vaše komisije po naključju zvedel šele pred kakim letom. Od kod taka »tajnost« oz. pomanjkanje publicitete?

Seveda ni nobenih razlogov za tajnost, nikoli se nismo hoteli pred nikomer skrivati. Res pa je, da tudi nikoli nismo sklicali tiskovne konference ali pisali izjav za javnost. Verjetno to res ni bilo pametno, pa saj ravno zato sem zelo vesel vaše pobude za ta intervju. Z veseljem predstavljam naše delo vašim bralcem in upam, da bo to prispevalo k naši prepoznavnosti.

Vendar bi rad opozoril, da se mi načeloma ne želimo udeleževati »črkarskih vojn« v medijih. Komisija zastavljeno vprašanje preuči, pove svoje stališče, potem pa ni več v našem interesu udeleževati se polemik.

Kdo je glavni »prejemnik« vaših odločitev, kam gredo zapisniki?

Omenil sem že, da obstaja baza podatkov o zemljepisnih imenih, Register zemljepisnih imen, ki jo za namen evidentiranja in standardizacije imen vodi Geodetska uprava Republike Slovenije. Podatki iz baze so dostopni javnosti in jih lahko naročite na geodetski upravi.

Glavni »uporabniki« podatkov so kartografi.

Ali se lahko vendarle dotakneva tudi kakega konkretnega primera? Mangart smo že omenili, kaj pa recimo gorovje, ki Ljubljancanom zakriva severno obzorje? Še pred nekaj leti smo pisali Kamniške in/ali Savinjske Alpe, sedaj pa se praviloma piše Kamniško-Savinjske Alpe.

Pa saj vezaj med besedama pomeni isto kot in. Razlaga za tako dvojno ime pa je seveda stara in jasna: za Raduho bi, recimo, težko rekli, da spada v Kamniške Alpe, prav tako pa Kalški Greben nima veze s Savinjo. Ker pa sta obe gori v istem pogorju, mu je pač treba nadeti dvojno ime.

Še pred desetletji ali dvema smo za najvišjo goro Kamniško-Savinjskih Alp pisali Grintavec, sedaj se pa dosledno uporablja Grintovec. Ali ste to rabo priporočili vi?

Prej Grintavec, sedaj Grintovec (foto: Emil Pevec)

Ne, pri tem naša komisija ni dala nikakršnega mnenja. To je lep primer, kako se raba v jeziku pač uveljavi sama od sebe. Pač pa smo mi priporočili rabo imena Prisank, kar smo tudi obširno utemeljili.

Kakšna pa so pravila pri uporabi velikih začetnic pri večbesednih imenih? Pravila za zapis krajevnih imen so sicer nekoliko zapletena, vendar dokaj jasna in ne puščajo veliko prostora za napake. Drugače je pri zapisu nenaselbinskih imen, kjer so pravila ohlapnejša. Recimo PLANINA V LAZU, kjer bi si jaz upal zagovarjati prav vsako kombinacijo velikih začetnic. Ali je vaša komisija tista, ki naj dokončno presodi in reče »Takole je prav ...«?

Kot sem že prej omenjal, mi ne presojamo, mi samo priporočamo. Imate pa prav, upo-

raba velikih začetnic v večbesednih imenih je zapletena in nedorečena zadeva. Celo pri krajevnih imenih! Recimo Lenart v Slovenskih goricah. Tudi pri tem bi lahko zagovarjali mali s ali pa veliki G. Lani je izšla tudi študija kolegic slavistk, ki so temeljito obdelale to problematiko in izdelale rešitve, ki pa žal niso preproste. Knjižico lahko naročite na Geodetski upravi Republike Slovenije.¹

Se vam ne zdi, da je slovenščina glede tega zapletena, prezapletena, da preveč kompliciramo?

Morda res. Marsikateri večji narod pri tem manj komplicira. Tudi pri nas so v preteklosti predvsem geografi skušali vpeljati preprostejše rešitve, kot so recimo same velike začetnice v večbesednih imenih. Toda razvoj je šel pač v smer, v kateri smo sedaj.

Večkrat sem tudi že zasledil poskuse, da bi narečno izgovorjavo prelili v knjižni zapis.

¹ Pravopisno ustrezen zapis zemljepisnih in stvarnih lastnih imen v Registru zemljepisnih imen in Registru prostorskih enot [avtorice Metka Furlan, Alenka Gložančev, Alenka Šivic-Dular]. Ljubljana: Geodetska uprava Republike Slovenije, 2001 (Ljubljana: Geodetski inštitut Slovenije).

Recimo Rogac (Rogatec) ali pa Z'če (Setiče). Kakšen je vaš nasvet?

To sem že omenil pri Mangartu. Narečni zapis ne pride v poštev. Tudi uporabi naglasnih znamenj se je treba izogibati. Saj vendar tudi našemu glavnemu mestu domačini najpogosteje rečemo kar L'blana, pa nobenemu ne pade na pamet, da bi tako tudi zapisal.

Ali ste pripravljeni vzpostaviti stalen stik z našo revijo? Ste nam pripravljeni odgovoriti na morebitna konkretna vprašanja, na katera bomo naleteli v prihodnosti?

Z velikim veseljem. Saj to je smisel našega dela in naša naloga. Resda smo formalno imenovana komisija, toda želimo si sodelovati na pristnem, neformalnem nivoju, ki je običajno najbolj učinkovit. Veseli me, da sem lahko predstavil naše delo, in upam, da bomo lahko v bodoče drug drugemu koristili. Mislim celo, da bi bilo smotrno, da Planinska zveza Slovenije ustanovi svojo skupino za zemljepisna imena, ki bi bila naši komisiji v veliko pomoč. Kdo pa naj bi bil primernejši za poimenovanje gora kot vi, planinci? ●

Zakaj Mangart?

Silvo Torkar,
Inštitut za slovenski jezik ZRC SAZU

V letošnji Februarski številki Planinskega vestnika ste objavili odmev Aleša Mohorčiča na stališče uredništva PV, da »se kot osrednje slovensko planinsko glasilo želi(te) držati uveljavljenih pravil« (pri pisanju lastnih imen), zaradi česar uporabljate knjižno Mangart proti narečnemu Mangrt. Avtor odmeva, očitno nezadovoljen s takšnim stališčem, nabere »iz svoje male knjižnice« kakih 30 (po svoji »teži« zelo različnih) navedb pisanja gorskega imena Mangart oz. Mangrt in krajevnega imena Log pod Mangartom/Mangrtom na različnih zemljevidih (7), v vodnikih (4), leksikonih (3), drugi literaturi (7) in posebej še

v Planinskem vestniku (9). V sklepu predlaga, da vsak piše tako, kot mu je ljubše.

Uredništvo in bralce Planinskega vestnika želim opozoriti, da je Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen – katere naloga je prav obravnavanje tistih zemljepisnih imen, pri katerih se v javni rabi pojavljajo dvojnice, in standardizacija ustrezne oz. ustrežnejše različice – pred leti že pretresala pisavo *Mangart/Mangrt* in ob upoštevanju različnih argumentov standardizirala prav različico *Mangart*. Zato poznajo 2. izdaja Atlasa Slovenije (1992 in ponatisi), Krajevni leksikon Slovenije 1995 (in Priročni KLS 1996), Slovenski pravopis 2001 (čeprav tudi že SP 1962), geografski učbeniki in strokovna literatura od tlej (z redkimi izjemami) samo še standardizirano različico. Obliko *Mangart* zagovarja